

Разом з тим аналіз слідчої, судової та експертної практики показує, що у слідчих і суддів виникають значні проблеми при призначенні судово-почеркознавчих експертиз, пов'язані з підготовкою об'єктів, формуванням питань, дослідженням і оцінкою висновку експерта-почеркознавця. Особливо яскраво зазначені проблеми виявляються при підготовці порівняльних почеркових матеріалів, коли особа, яка перевіряється, протидіє проведенню почеркознавчої експертизи. Це призводить до низької результативності судово-почеркознавчих досліджень або відмови від проведення експертизи.

Відзначені обставини пояснюються відсутністю сучасних комплексних наукових і методичних розробок та рекомендацій з питань тактики призначення судових експертиз взагалі, а також тактики проведення судово-почеркознавчих експертиз, одержання зразків почерку та підписів в умовах протидії особи, яка перевіряється, зокрема. Цим обумовлений й недостатній рівень спеціальної підготовки слідчих і суддів. Крім того, серед криміналістів, до теперішнього часу, немає єдиної думки про віднесення процедури підготовки та призначення судової експертизи і відібрання зразків для експертного дослідження до системи слідчих дій, що не сприяє розробці тактичних основ і прийомів їх проведення.

Отже, виходячи з вищевикладеного можна зробити висновок, що почеркознавча експертиза відіграє велику роль в процесі розслідування злочинів, оскільки за сукупністю індивідуальних ознак почерку дає відповіді на ряд запитань ідентифікуючого характеру. На даний час ця галузь криміналістики широко і успішно використовується і є перспективною у своєму подальшому розвитку. Проте існує ряд завдань, які потребують постійної уваги науковців:

- визначення сучасного стану і шляхів подальшого розвитку судово-почеркознавчої експертизи;
- узагальнення та формулювання основних положень тактики проведення судово-почеркознавчої експертизи;
- виявлення сутності, форми й прийомів протидії осіб, які перевіряються, при призначенні судово-почеркознавчої експертизи і відібранні від них експериментальних зразків почерку та підписів;
- розробка і удосконалення організаційних, тактичних і технологічних положень відібрання експериментальних зразків почерку та підписів;
- виділення і систематизація тактичних прийомів подолання протидії особи, яка перевіряється, при відібранні від неї експериментальних зразків почерку та підписів.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСОБИ, ЯКА БУЛА НЕЗАКОННО ЗАСУДЖЕНА В УКРАЇНІ

Єрмолко Світлана Миколаївна, студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ *Корчинський В.О.*

Конституція України визнає людину, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Особа вважається невинуватою в учиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку та встановлено обвинувальним вироком суду [1].

Історія України свідчить, що на різних етапах розвитку під час кримінального провадження мали місце протиправні дії окремих уповноважених посадових осіб слідства, прокуратури та суду, внаслідок яких до кримінальної відповідальності були притягнуті та засуджені невинуваті особи. Так, упродовж 2007–2011 років в Україні під час досудового розслідування було необгрунтовано притягнуто до кримінальної відповідальності 564 особи, за наслідками судового розгляду кримінальних справ виправдано 224 особи, звільнено з-під варті судом за реабілітуючими підставами 116 осіб [2].

Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [6]. Беручи до уваги наведене визначення, віктимологічна характеристика потерпілого охоплює більш широке коло ознак. Жертва у віктимології - це особа або певна спільнота людей, котрій прямо чи опосередковано завдано будь-якої шкоди від злочинного посягання.

Наведене підтверджує необхідність і актуальність удосконалення кримінально-процесуального законодавства як у частині забезпечення безумовного дотримання конституційних прав і законних інтересів окремих учасників кримінального провадження (потерпілий, підозрюваний, обвинувачений, підсудний), так і в частині створення реального правового механізму щодо їх реабілітації, відновлення та відшкодування всіх їхніх порушень прав.

Новий КПК поняття «реабілітація» взагалі не містить. Згідно ж із тлумачним словником, реабілітація – це: «1. Поновлення доброго імені, репутації несправедливо заплямованої або безпідставно звинуваченої людини. 2. Відновлення в правах людини, стосовно якої скасовано судовий вирок». [3, с. 492].

М. С. Шумило вважає, що реабілітація у кримінальному процесі – це діяльність суду щодо встановлення факту незаконності кримінально-процесуального провадження стосовно конкретної особи й визначення розміру завданої їй майнової та моральної шкоди, а також її відшкодування за участю інших посадових осіб, організацій, підприємств і установ та поновлення в раніше обмежених правах у встановленому процесуальному порядку з метою повернення її до соціального і правового статусу, який вона мала до вчинення щодо неї незаконних дій чи рішень [4, с. 294–295].

Аналіз Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду» вказує, що ним законодавець визначив підстави та порядок саме відшкодування, а не реабілітації [5].

КПК України у статті 130 декларує, що «шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом» [6]. При цьому не вказано, кому саме відшкодовується шкода, та не наведено механізму правової реалізації зазначеної норми.

Конституція України визначає, що у разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну та моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням [1].

Реабілітація покликана виконувати правозахисну і правовідновлюючу функції. Вони гарантують інтереси особи у кримінальному судочинстві, є засобом захисту в разі протиправного притягнення до такої відповідальності чи засудження. Кінцевою метою реабілітації повинні стати виправлення судової або слідчої помилки, спростування пред'явленого обвинувачення, повне поновлення репутації невинного, порушених прав і відшкодування заподіяної йому матеріальної та моральної шкоди.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Звіти (оперативні дані) про основні показники роботи слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України за 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 роки // Статистична звітність ГСУ МВС України за 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 р.
3. Загнітко А. П. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова від А до Я / А. П. Загнітко, І. А. Шукіна. – Донецьк: БАО, 2008.
4. Шумило М. С. Реабілітація в кримінальному процесі України : монографія / М. С. Шумило. – Х.: Арсіс, 2001.
5. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994. № 266/94-ВР : зі змінами і доповненнями станом на 01.11.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр>
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page4>